

Kite: Pule Fenua, Pule Kaupule, mo tino Nanumea katoa
Nanumea, Tuvalu

Mai ia: Heather Lazarus
PO Box 862
Nederland, Colorado 80466
United States of America

Mataupu e uiga moo te: **Halaga o te matua o te Kaumaile kite fakaogaga o te vaega
hukehukega ko te Radiocarbon test**

Po mahina: **14 Fepualni, 2007**

Talofa te Pule Fenua, Pule Kaupule, mo tino Nanumea katoa,

Fiafia kii aku o tuhi atu a te mau ki hukehukega o te matua o te Kaumaile. Mai luga i te ikuga a te fenua ke fai he hukehukega ki te matua o te Kaumaile, ne puke mai iai ne mo malipiga mai te muli o te tao i te po 29 o Setema 2006. Ne kave a moo malipiga konei ki te Rafter Radiocarbon Laboratory i Lower Hutt i Niusila ia Novema 2006 tela ne maua mai iai a sainaga mai te Pule Fenua mo te Pule Kaupule i te po 7 Fepualni 2007. Ne fai te hukehukega kae ne maua mai te mau ki te hukehukega i te po 9 Fepualni 2007. A te napa o te lipoti o te kamapana hukehuke tenei ki hukehukega ki luga i te Kaumaile e NZA 27153 ako te lipoti o te sukesukega tenei ne aofia hoki i te lipoti o te kampane sukesuke tenei ko oti ne fakatoetoe atu e aku i konei.

A te tauhaga o te malipiga o te Kaumaile e 880 tauhaga faka radiocarbon, faopoopo io me e toese atu i ai e 25 tauhaga faka radiocarbon. Tiga loa te feitu tenei, a tauhaga faka radiocarbon e he pau mo tauhaga mahani i te kalena (Iaualii kia Tesema). Te pogai o te heke tenei ona ko te eea e faite ai a tauhaga faka radiocarbon e mafulifuli i loto i taimi, tela ka mafulifuli hoki i ai a te aofaki o carbon e puke ne lakau ola (kae toe faka oko atu ki manu mo tino mana kai ne latou a lakau ola konei) e he pau i tauhaga takitahi. Kae e iai ne auala e maua ai o fuli a tauhaga faka radiocarbon ki tauhaga faka kalena ki te fakaogaga o polokalame faka computer, tela ne fakaoga iai te auala e tahai (Reimer et al 2004) o fuli te 880 tauhaga faka radiocarbon ki te aofaki o tauhaga faka kalena.

A te mau mai te galuegagaga o te aofaki o tauhaga faka radiocarbon ki tauhaga faka kalena e fai mai me i te malipiga o te Kaumaile e noho i te vaa o te 731 mo te 903 tauhaga mahani faka kalena a te matua o ia. E he aumai fua e ia e tahai te mau aua me i tagata poto (scientists) e amanaia tele loa e latou a feitu katoa kola e maua ai o mafua iai a te see, kae i hukehukega tenei ne faka avanoa e latou a faifaiga konei ke faka lua taimi kote mea ke he lahi te heke manafai e iai ne tulaga see i te hukehukega. Ako te mau faka oti tela ne maua mai i te polokalame computer tela ne fakaoga, e fakatautau pela me i te malipiga mai te Kaumaile koa noho pela mai te tauhaga 1047 mai tua o te mate o Keliso i (i tauhaga ki mua loa) ki te tauhaga 1219 mai tua o te mate o Keliso (i tauhaga ki tua loa).

E taaua ke manatua e tatou me i te hukehukega tenei e iloilo loto e ia totooga likiliki o te lakau pela hoki mo te lakau ola tela ne faite mai i ai te Kaumaile. Tena uiga a tauhaga ne maua mai te hukehukega tenei ko tauhaga hoki loa kola ne fakatautau me ne

kati ai te lakau ola (mo fai te Kaumaile). A radiocarbon e he maua o iloa mai iai e tatou a tauhaga tonu tela ne talai io me ne faite ai te Kaumaile mai te lakau tenei.

Taku fakamoemoega ko te poto mo te iloa fou tenei ka faopoopo e ia a tala taaua ko leva loa ne iloa e koulua mai tala mua mo te mafuaga o Nanumea. E fiafia kii au me ko maua he avanoaga ke fesoasoani i ai aku i te atiakega tenei. Koa fai hoki te mea tenei mo fai he fakafetai a aku e he taitai o lava ki te fenua kaatoa mo te fesoasoani ki te aku i taku nohoga i Nanumea. Kafai e iai ne fesili a koulua, fakamolemole hokotaki mai ki te aku, io me ko te Rafter Radiorcarbon Laboratory.

Moli atu te ava maluga kii, mo alofaaga lahi kii, mo fakamanuiaga maluga mai ia

Heta Lazarus